

Grammaticaoverzicht

1 Alfabet	p. 2	6 Woordvolgorde	p. 20
2 Getallen	p. 2	1. Hoofdzin	
1. Hoofdtelwoorden		2. Vraagzin	
2. Rangtelwoorden		• Ja-nee vraag	
3 Pronomina	p. 2	• Informatievraag	
1. Pronomen personale		3. Inversie bij woordvolgorde in de zin	
2. Pronomina met en zonder nadruk		• Tijd of plaats aan het begin van de zin	
3. Bezitsrelaties		• Structuurwoord of adverbium aan het begin van de zin	
4. Indefinite pronomina		4. Twee hoofdzinnen met conjuncties	
5. Verwijzen naar zaken		5. Bijzin	
6. Enkele belangrijke woorden		6. Relatieve bijzin + prepositie	
7. Bijzondere subjecten: persoonsvorm singularis		7. Hoofdzinnen met er + prepositie	
8. Relatief pronomina		8. Woordvolgorde imperatief	
• Die/dat		9. Woordvolgorde separabele verba	
• Wie/waar + prepositie		• Presens	
9. Het		• Imperatief	
• Het als subject in onpersoonlijke zinnen		• Perfectum	
• Het als verwijzing naar een indefinit subject		• Imperfectum	
10. Dat en die		7 Artikelen	p. 24
• Zelfstandig gebruik <i>dat</i> en <i>die</i>		8 Demonstratief pronomina	p. 24
• <i>Dat</i> als subject		9 Adjectieven	p. 24
4 Verba	p. 6	1. Spelling	
1. Presens (regelmatig)		2. Zelfstandig gebruik van het adjectief	
2. Spelling presensvormen (singularis)		3. Materiaal als adjectief	
3. Presens (onregelmatig)		4. Comparatieven / superlatieven (regelmatig)	
4. Modale verba auxiliari en <i>gaan</i>		5. Comparatieven / superlatieven (onregelmatig)	
5. Reflexieve verba		6. Comparatief en superlatief voor substantief	
6. Enkele verba en uitdrukkingen met een vaste prepositie		7. Vergelijkingen	
7. Enkele verba met <i>er</i> en een vaste prepositie		10 Substantieven	p. 26
8. Om te + infinitief		1. Pluralis	
9. Verba + te + infinitief		2. Spelling	
10. Het verbum <i>hoeven</i> + negatie / bepaling + te + infinitief		3. Diminutief	
11. Lijken en blijken		4. Substantieven na een getal	
12. Bezigheden uitdrukken		11 Negatie	p. 28
13. Verba van actie en positie		12 Er	p. 28
14. Imperatief		1. Er → hoeveelheid	
15. Toekomst		2. Er (daar) → plaats	
16. Worden		3. Er → indefinit subject	
17. Komen en gaan		4. Er → passivum	
18. Perfectum (regelmatig)		5. Er → prepositie	
19. Perfectum (onregelmatig)		13 Conjuncties	p. 29
20. Verba van beweging in het perfectum		1. Tussen twee hoofdzinnen	
21. Perfectum met dubbele infinitief		2. Tussen een hoofdzin en een bijzin	
22. Imperfectum (regelmatig)		3. Of	
23. Imperfectum (onregelmatig)		• Keuze	
24. Zou / zouden		• Indirecte rede	
25. Als-dan-zinnen		• In plaats van alsof	
26. Passivum		14 Adverbium	p. 30
27. Plusquamperfectum		1. Toen	
28. Alle tijden op een rijtje		2. Voortaan	
5 Separabele verba	p. 19	3. Daarvoor en daarna	
1. Separabele verba: presens (regelmatig)		4. Daarom en daardoor	
2. Separabele verba: perfectum (regelmatig)		5. Heel	
3. Separabele verba: perfectum (onregelmatig)		6. Pronominale adverbia	
4. Separabele verba: imperfectum (regelmatig)		7. Adverbium, prefix of prepositie	
5. Separabele verba: imperfectum (onregelmatig)		15 Structuur- en signaalwoorden	p. 32
		16 Indirecte rede	p. 32
		17 Indirecte vraagzinnen	p. 33

1 Alfabet

a, b, c, d, e, f, g, h, i, j, k, l, m, n, o, p, q, r, s, t, u, v, w, x, y, z

2 Getallen

1. Hoofdtelwoorden

0	nul				
1	een	6	zes	11	elf
2	twee	7	zeven	12	twalf
3	drie	8	acht	13	dertien
4	vier	9	negen	14	veertien
5	vijf	10	tien	15	vijftien
				16	zestien
				17	zeventien
				18	achttien
				19	negentien
				20	twintig

21	eenentwintig	40	veertig	1000	duizend
22	tweeëntwintig	50	vijftig	1900	negentienhonderd
23	drieëntwintig	60	zestig	2000	tweeduizend
24	vierentwintig	70	zeventig	1.000.000	een miljoen
25	vijfentwintig	80	tachtig	1.000.000.000	een miljard
26	zesentwintig	90	negentig		
27	zevenentwintig	100	honderd		
28	achtentwintig	200	tweehonderd		
29	negenentwintig	550	vijfhonderdvijftig		
30	dertig				

2. Rangtelwoorden

1e	eerste	6e	zesde	20e	twintigste	50e	vijftigste	100e	honderdste
2e	tweede	7e	zevende	21e	eenentwintigste	60e	zestigste	101e	honderdeerste
3e	derde	8e	achtste	22e	tweeëntwintigste	70e	zeventigste	1000e	duizendste
4e	vierde	9e	negende	30e	dertigste	80e	tachtigste	2000e	tweeduizendste
5e	vijfde	10e	tiende	40e	veertigste	90e	negentigste	1.000.000e	miljoenste

3 Pronomina

1. Pronomen personale

subject	direct object (ook na prepositie)	indirect object	possessief pronomen	reflexief pronomen
<i>singularis</i>				
ik	mij/me	mij/me	mijn	me
jij/je	jou/je	jou/je	jouw/je	je
u	u	u	uw	zich
hij	hem	hem	zijn	zich
zij/ze	haar	haar	haar	zich
het	het		zijn	zich
<i>pluralis</i>				
wij/we	ons	ons	onze, ons	ons
jullie	jullie	jullie	jullie	je
zij/ze	hen/ze*	hun	hun	zich

* Voor personen gebruik je 'hen' of 'ze' als direct object. 'Ze' is iets informeler dan 'hen'.
Voor zaken gebruik je 'ze'.

2. Pronomina met en zonder nadruk

	zonder nadruk	met nadruk
pronomen personale (subjectvorm)	'k je ze we ze	ik jij zij wij zij
pronomen personale (objectvorm, ook gebruikt na een prepositie)	me je	mij jou
possessief pronomen	m'n je z'n d'r	mijn jouw zijn haar

3. Bezitsrelaties

Je kunt een bezitsrelatie op verschillende manieren aanduiden:

- met een **possessief pronomen (met nadruk) + het substantief**
*Het is **mijn** fiets.*
- met een **possessief pronomen (zonder nadruk) + het substantief**
*Ik ben **m'n** sleutels kwijt.*
- zelfstandig met **de / het + possessief pronomen + e** (mijne, jouwe, uwe, zijne, hare, onze, hunne)
*Van wie is de tas? – Dat is **de mijne**.*
*Van wie is het boek? – Dat is **het mijne**.*
*Wiens schuld is het? – **De zijne**.*
Let op:
'jullie' kan niet zelfstandig gebruikt worden.
- met **van + een pronomen als object**
*Die jas is **van mij**.*

Ook bij namen kun je een bezitsrelatie aanduiden:

- met **substantief + van + naam**
*Het is de schuld **van Theo**.*
- met **naam + 's + substantief**
De naam eindigt dan op een enkele vocaal, behalve de klank [ə].
*Dat is **Theo's** schuld.*
- met **naam + ' + substantief**
De naam eindigt dan op een s-klank.
*Dat is **Bas'** fiets.*
*Het is **Max'** beurt.*
*Het is **Aziz'** bedrijf.*
- met **naam + s + substantief**
Bij alle andere namen inclusief de klank [ə].
*Dat is **Michiels** auto.*
*Het is **Femkes** idee.*

Ook bij de woorden *elkaar*, *iemand*, *niemand*, *die* en *wie* kun je een bezitsrelatie aanduiden.

- met **substantief + van + woord**
*Het is de schuld **van niemand**.*
*Weet jij **van wie** dit boek is?*
- met **woord + s + substantief**
*Het is **niemands** schuld.*
*We bekijken **elkaars** werk.*
*Ik kan wel **iemands** fiets lenen.*
- met **woord + ns + substantief**
*Marije heeft een vriend; **diens** zus heet Mireille.*
*Weet jij **wiens** boek dit is?*

4. Indefiniete pronomina

Met **men**, **ze**, **de mensen** en **je** verwijst je naar personen in het algemeen.

- Je gebruikt **je** voor een persoon in het algemeen, meestal inclusief de spreker zelf.
Je kunt hier nooit eens een avondje rustig tv-kijken!
In Nederland kun je in de zomer niet buiten schaatsen.
- Je gebruikt **ze** voor meer personen in het algemeen. Meestal gaat het over anderen. Vaak is het niet precies duidelijk wie **ze** zijn.
Ze moeten eens stoppen met die onzin!
Ze zeggen altijd dat Nederlanders direct zijn.
- Je gebruikt **men** meer in de schrijftaal dan in de spreektaal.
Men zegt dat Nederlanders direct zijn.
- Hoewel **de mensen** geen indefiniët pronomen is, heeft het dezelfde betekenis.
De mensen zeggen wel eens dat Nederlanders zuinig zijn.

Let op:

- Na **men** gebruik je het verbum altijd in de **singularis**.
- Als met **je** en **ze** geen bepaalde personen bedoeld worden, kun je ze nooit veranderen in **jij** en **zij**. Je kunt **je** en **ze** wel vervangen door **men**.
- In plaats van het onpersoonlijke **je**, **men** of **ze** te gebruiken, kun je ook een **passieve zin** maken.
Er wordt gezegd dat Nederlanders zuinig zijn.

N.B. Het passivum staat onder 4.26 op p. 18.

5. Verwijzen naar zaken

	pronomen (subject)	voorbeeld	pronomen (object)	voorbeeld
het-woord	het	Waar is het boek? Het ligt hier.	het	Wie heeft het boek? Hij heeft het .
de-woord	hij	Waar is de auto? Hij staat in de garage.	hem	Wie ziet de auto? Ik zie hem .
pluralis	ze	Waar zijn de foto's? Ze liggen op tafel.	ze	Wie maakt de foto's? Hij maakt ze .

6. Enkele belangrijke woorden

iedereen	Kan iedereen mij verstaan?
allemaal	Horen jullie mij allemaal ?
iemand	Ik heb iemand gezien die op Elvis Presley lijkt.
niemand	Volgens mij ken ik nog helemaal niemand .
alles	Ik kan natuurlijk niet meteen alles vertellen.
niets	De leerlingen deden helemaal niets .
wat	Ik wil je wat vertellen.
iets	Wil je nog iets weten?
elk(e)	Ik kwam elke/iedere dag met hoofdpijn thuis.
ieder(e)	Elk/ieder meisje in de klas wil fotomodel worden.
heel	Het feest was heel druk.
hele	Ik heb een hele leuke vakantie gehad.

7. Bijzondere subjecten: persoonsvorm singularis

10% **loopt** geen stage.

Het **percentage** **wordt** groter.

Het **aantal** studenten **blijft** hetzelfde.

De **groep** **is** tevreden over de les.

8. Relatief pronomen

● Die / dat

Een relatieve bijzin begint met het relatief pronomen *die* of *dat*.
Het verbum staat achteraan in de relatieve bijzin.

	relatief pronomen	voorbeeld
Bij het artikel <i>de</i> :	die	<i>De man die daar staat, is mijn vader.</i>
Bij het artikel <i>het</i> :	dat	<i>Het boek dat ik lees, is mooi.</i>

Let op:

Na **iemand** + **die** volgt altijd een relatieve bijzin.
Ik ken iemand die altijd werkt.

N.B. Het demonstratief pronomen staat onder 8 op p. 24.

● Wie / waar + prepositie

Als het verbum (in de bijzin) een prepositie bij zich heeft, gebruik je:

– Voor personen → **prepositie + wie**

*Wie is de man **met wie** je vanavond hebt afgesproken?*

*Is hij de jongen **met wie** je een relatie hebt gehad?*

– Voor dingen → **waar + prepositie**

*De bus **waarop** ik stond te wachten, kwam een half uur te laat.*

*De vakantie **waarover** ik je verteld heb, gaat niet door.*

Let op:

waar + met = waarmee

*Tommy Wieringa **werd beroemd met** het boek 'Joe Speedboot'.*

*'Joe Speedboot' is het boek **waarmee** Tommy Wieringa **beroemd werd**.*

waar + tot = waartoe

*Het slechte weer **leidt tot** lange files.*

*De files **waartoe** het slechte weer **heeft geleid**, zijn nu voorbij.*

N.B. Meer over de relatieve bijzin + prepositie staat onder 6.6 op p. 22.

9. Het

● Het als subject in onpersoonlijke zinnen

Bij het weer: *Het sneeuwt vandaag.*

Bij de tijd: *Het is zeven uur.*

Bij de zintuigen: *Het klinkt mooi.*

Het ruikt lekker en het smaakt goed.

Het voelt goed.

● Het als verwijzing naar een indefiniet subject

Als je wilt verwijzen naar een indefiniet subject, dat je in de vorige zin al hebt genoemd, gebruik je **het**.

Je geeft informatie over wat het subject is, of hoe het subject eruit ziet.

*Voor mijn huis is een parkeerplaats. **Het** is een grote parkeerplaats.*

*In mijn huis wonen twee studenten. **Het** zijn aardige studenten.*

*In de schuur stond een fiets. **Het** was een roestige, zwarte fiets.*

*Op de zolder lagen veel boeken. **Het** waren oude boeken.*

Let op:

Als je verwijst naar een definiet subject, gebruik je één van de verwijswaarden **hij**, **ze** of **het** (zie ook onder 3.5 op p. 4).

Als je wilt vertellen of het subject aanwezig is, of als je informatie wilt geven over de fysieke positie van het subject, gebruik je **er** (zie ook onder 12.3 op p. 26).

10. Dat en die

• Zelfstandig gebruik **dat** en **die**

Dat en **die** verwijzen naar substantieven (zowel personen als zaken) die al eerder in de zin genoemd zijn.

- **dat** verwijst naar het-woorden in de singularisvorm.

*Jouw voorstel is beter dan **dat** van mij.*

*Wat is een bloempot? **Dat** is een pot om planten in te zetten.*

- **die** verwijst naar de-woorden in de singularisvorm en alle pluralisvormen.

*Jouw zoon is twee maanden ouder dan **die** van mij.*

*Jullie plannen zijn beter uitgewerkt dan **die** van hen.*

- Als het het-woord een persoon is, kun je er ook met **die** naar verwijzen, maar het hoeft niet.

*Ken jij het meisje dat naast Anton staat? Nee, **dat/die** ken ik niet.*

- Met **dat** kun je ook naar een hele zin of een deel van een zin verwijzen.

*Heb je de computer uitgezet? **Dat** heb ik gedaan.*

• **Dat** als subject

Dat kan, net als *het*, ook een **subject** zijn.

*Wat is **dat**? **Dat** is een emmer.*

*Wie zijn **dat**? **Dat** zijn mijn nieuwe collega's.*

Let op:

Na **dat** als subject kun je het verbum in de singularis en pluralis gebruiken.

Let op:

Verschil tussen **dat** en **het**:

- **Dat** heeft **meer nadruk** dan **het**.

Weet jij wie de nieuwe directeur wordt?

*Nee, **dat** is nog niet bekend.*

*Nee, **het** is nog niet bekend.*

- Als **dat** een object is, staat het meestal vooraan in de zin.

*Als **het** een object is, staat het altijd achter het verbum.*

Hoeveel vakantiedagen heb jij eigenlijk?

***Dat** weet ik niet.*

*Ik weet **het** niet.*

4 Verba

1. Presens (regelmatig)

infinitief →	begrijpen	werken	antwoorden
<i>singularis</i>			
ik	begrijp	werk	antwoord_
jij/je	begrijpt → begrijp_je	werkt → werk_je	antwoordt → antwoord_je
u	begrijpt	werkt	antwoordt
hij	begrijpt	werkt	antwoordt
zij/ze	begrijpt	werkt	antwoordt
het	begrijpt	werkt	antwoordt
<i>pluralis</i>			
wij/we	begrijpen	werken	antwoorden
jullie	begrijpen	werken	antwoorden
zij/ze	begrijpen	werken	antwoorden

2. Spelling presensvormen (singularis)

infinitief →	wonen	pakken	ontmoeten	schrijven	kiezen
<i>singularis</i>					
ik	woon	pak	ontmoet	schrijf	kies
jij/je	woont → woon_je	pakt → pak_je	ontmoet → ontmoet_je	schrijft → schrijf_je	kiest → kies_je
u	woont	pakt	ontmoet	schrijft	kiest
hij	woont	pakt	ontmoet	schrijft	kiest
zij/ze	woont	pakt	ontmoet	schrijft	kiest
het	woont	pakt	ontmoet	schrijft	kiest
	stam = ik-vorm			stam = ik-vorm: v aan het eind van de stam wordt f	stam = ik-vorm: z aan het eind van de stam wordt s

Let op:

presens	komen
<i>singularis</i>	
ik	kom
jij/je	komt → kom_je
u	komt
hij	komt
zij/ze	komt
het	komt

3. Presens (onregelmatig)

infinitief →	hebben	zijn
<i>singularis</i>		
ik	heb	ben
jij/je	hebt → heb_je	bent → ben_je
u	hebt/ heeft*	bent
hij	heeft	is
zij/ze	heeft	is
het	heeft	is
<i>pluralis</i>		
wij/we	hebben	zijn
jullie	hebben	zijn
zij/ze	hebben	zijn

* Beide vormen zijn goed.

4. Modale verba auxiliari en *gaan*

infinitief →	moeten	mogen	willen	kunnen	zullen	gaan
<i>singularis</i>						
ik	moet	mag	wil	kan	zal	ga
jij/je	moet → moet_je	mag → mag_je	wilt/wil* → wil_je	kunt/kan* → kun/kan*_je	zult/zal* → zul/zal*_je	gaat → ga_je
u	moet	mag	wilt	kunt	zult	gaat
hij	moet	mag	wil	kan	zal	gaat
zij/ze	moet	mag	wil	kan	zal	gaat
het	moet	mag	wil	kan	zal	gaat
<i>pluralis</i>						
wij/we	moeten	mogen	willen	kunnen	zullen	gaan
jullie	moeten	mogen	willen	kunnen	zullen	gaan
zij/ze	moeten	mogen	willen	kunnen	zullen	gaan

* Beide vormen zijn mogelijk. De vormen **wilt/kunt/zult** zijn officiëler. In formele teksten kunt u beter deze vormen gebruiken.

5. Reflexieve verba

Bij reflexieve verba staat altijd een reflexief pronomen:

infinitief →	zich wassen
<i>singularis</i>	
ik	was me
jij/je	wast je → was_je je
u	wast zich
hij	wast zich
zij/ze	wast zich
het	wast zich
<i>pluralis</i>	
wij/we	wassen ons
jullie	wassen je
zij/ze	wassen zich

6. Verba en uitdrukkingen met een vaste prepositie

infinitief	voorbeeldzin
aan bod komen	<i>Er komen verschillende onderwerpen aan bod.</i>
aandacht besteden aan	<i>In de lessen besteden we veel aandacht aan spreken.</i>
aansluiten op	<i>De ICT'er heeft de printer aangesloten op de computer.</i>
aanspreken op	<i>Heb je je baas al aangesproken op deze onveilige situatie?</i>
achterlopen op	<i>Jongens, we lopen achter op het schema, dus we moeten opschieten.</i>
advies geven aan	<i>De stagebegeleider heeft een goed advies gegeven aan de stagiaire.</i>
afhangen van	<i>Ik weet niet of ik die jurk koop. Dat hangt af van de prijs.</i>
afkomen van	<i>Ik kom maar niet van die hoofdpijn af.</i>
afnemen met	<i>De inkomsten zijn dit jaar met 10% afgenomen.</i>
afscheid nemen van	<i>De docent neemt afscheid van zijn studenten.</i>
afspreken met	<i>Ik wil graag iets met je afspreken.</i>
afweten van	<i>Ik weet helemaal niets af van computers.</i>
antwoord geven op	<i>Ik kan geen antwoord geven op die vraag.</i>
antwoorden op	<i>Hij wil maar niet antwoorden op mijn vraag.</i>
baat hebben bij	<i>Hebben de studenten baat gehad bij de stage?</i>
bang zijn voor	<i>Ben jij bang voor honden?</i>
bedanken voor	<i>Bedankt voor het cadeautje.</i>
bedoeld zijn voor	<i>Deze leesboekjes zijn bedoeld voor studenten op A2-niveau.</i>
bedoelen met	<i>Wat bedoel je met die vraag?</i>
beginnen met	<i>We beginnen nu met de les.</i>
bellen naar	<i>Ik bel vanavond naar huis.</i>
bellen over	<i>Ik bel over de baan.</i>
bestaan uit	<i>Dit gezin bestaat uit vijf mensen.</i>
besteden aan	<i>Hoeveel tijd bestede jij aan je hobby's?</i>
bevallen van	<i>Zij is bevalen van een dochter.</i>
bereid zijn om	<i>Ik ben bereid om je te helpen.</i>
bezig zijn met	<i>Ik ben bezig met mijn huiswerk.</i>
blijken uit	<i>Uit onderzoek blijkt dat bewegen goed is voor je gezondheid.</i>
boos zijn op	<i>Ik ben niet meer boos op jou.</i>
college geven over / aan	<i>Mevrouw Sanders geeft college over helder schrijven aan een groep rechtenstudenten.</i>
combineren met	<i>Ik combineer een parttime baan met de zorg voor mijn gezin.</i>
contact opnemen met	<i>Mocht u nog vragen hebben, neem dan contact met ons op.</i>
de tijd nemen voor	<i>Hij neemt nooit de tijd voor zijn hobby's.</i>
deelnemen aan	<i>Het team neemt deel aan de wedstrijd.</i>
denken aan	<i>Hij denkt vaak aan de vakantie.</i>
dol zijn op	<i>Ik ben dol op chocolade.</i>
doorgaan met	<i>Ga je nog door met de cursus?</i>
doorgeven aan	<i>Ik zal het bericht doorgeven aan de docent.</i>
doorverbinden met	<i>Zal ik u doorverbinden met de teammanager?</i>
duidelijk zijn tegen	<i>Ik snap echt niet wat je bedoelt. Wees nou eens duidelijk tegen mij!</i>
een afspraak maken met	<i>Ik wil graag een afspraak met je maken.</i>
een gesprek voeren met	<i>Hij heeft een lang gesprek met haar gevoerd.</i>
een hekel hebben aan	<i>Ik heb een hekel aan mensen die liegen.</i>
een poging doen om	<i>Ik doe een laatste poging om je uit te leggen waarom ik niet meega.</i>
een punt zetten achter	<i>Mijn vriend heeft gisteren een punt gezet achter onze relatie.</i>
een uitspraak doen over	<i>Kun jij een uitspraak doen over wat er gebeurd is?</i>
een vraag stellen aan	<i>Wie wil een vraag aan mij stellen?</i>
eindigen op	<i>Het woord 'groot' eindigt op een t.</i>
ervaring hebben met	<i>Ik heb veel ervaring met kinderen.</i>
fantaseren over	<i>Zit je weer te fantaseren over je wereldreis?</i>

infinitief	voorbeeldzin
feliciteren met	<i>Henk feliciteerde me met mijn promotie.</i>
gaan om	<i>Luister goed naar de arts als het om je gezondheid gaat.</i>
gaan over	<i>De film gaat over een Italiaanse familie.</i>
geïnteresseerd zijn in	<i>Ik ben geïnteresseerd in andere culturen.</i>
gek worden van	<i>Zij wordt gek van hem!</i>
gek zijn op	<i>Ik ben gek op mijn kat.</i>
gelijk hebben in	<i>Daar heb jij weer gelijk in!</i>
gelijk staan aan	<i>Het Staatsexamen Programma II staat gelijk aan niveau B2.</i>
genieten van	<i>Heb jij ook zo genoten van de film?</i>
genoeg hebben van	<i>Ik heb genoeg van mijn burens. Ze maken altijd lawaai.</i>
geschikt zijn voor	<i>Ze denkt dat ze niet geschikt is voor de baan.</i>
gevoelig zijn voor	<i>Ik ben niet gevoelig voor jouw argumenten!</i>
gewend zijn aan	<i>Ik ben nu wel gewend aan de Nederlandse cultuur.</i>
handig zijn met	<i>Mijn vriend is heel handig met computers.</i>
herinneren aan	<i>Wil je me herinneren aan haar verjaardag?</i>
het eens zijn met	<i>Ben je het niet met mij eens?</i>
het hebben over	<i>Vandaag heeft de docent het over Nederlandse schrijvers.</i>
het houden bij	<i>Ik wil het houden bij een korte samenvatting.</i>
het laten bij	<i>Hier wil ik het voor vandaag bij laten. Volgende week gaan we verder met dit hoofdstuk.</i>
houden van	<i>Ik houd veel van sporten.</i>
(n)iets merken van	<i>Ik merk niets van de economische crisis.</i>
(n)iets weten van	<i>Er zijn veel dingen waar ik niets van weet.</i>
in aanmerking komen voor	<i>Wij komen helaas niet in aanmerking voor een studiebeurs.</i>
in aanraking komen met	<i>Hij was nog nooit in aanraking met de politie gekomen.</i>
in contact komen met	<i>Zij willen in contact komen met andere studenten.</i>
in gesprek zijn met	<i>Het bedrijf is in gesprek met meerdere kandidaten.</i>
informereren naar	<i>Hij informeert naar een cursus Nederlands.</i>
ingaan op	<i>Volgende week zal ik dieper op het onderwerp ingaan.</i>
jaloers zijn op	<i>Ben jij echt jaloers op mij omdat ik een grotere tuin heb?</i>
kennismaken met	<i>Vanavond maak ik kennis met haar familie.</i>
kiezen uit	<i>Ik kan uit heel veel jurken kiezen.</i>
kiezen voor	<i>Zal ik voor de rode of de blauwe jurk kiezen?</i>
kijken naar	<i>Ik kijk graag naar de televisie.</i>
klaar zijn met	<i>Zij is om 17.00 uur klaar met haar werk.</i>
klagen over	<i>Mensen klagen altijd over het weer.</i>
komen uit	<i>Ik kom uit Italië.</i>
kwaad worden op	<i>De docent werd kwaad op de leerlingen omdat ze niet stil wilden zijn.</i>
last hebben van	<i>Mijn broer heeft last van zijn voet.</i>
leiden tot	<i>Het slechte weer leidt tot lange files.</i>
lesgeven aan	<i>Hij geeft alleen les aan volwassenen.</i>
letten op	<i>Ik let altijd op de details.</i>
lezen over	<i>Ik lees graag over beroemde personen.</i>
lid zijn van	<i>Ik ben lid van een sportclub.</i>
liggen aan	<i>Ik wil liever niet meer verder met deze relatie, maar het ligt niet aan jou.</i>
lijden aan	<i>Zij lijdt aan reuma.</i>
lol hebben om	<i>Hij heeft lol om mijn verhalen.</i>
lijken op	<i>Wat lijk jij veel op je moeder!</i>
luisteren naar	<i>Ik luister graag naar muziek.</i>
meedoen aan	<i>Ik doe mee aan de marathon van Rotterdam.</i>
meewerken aan	<i>Ik werk al drie jaar mee aan dit grote project.</i>
moeite doen om	<i>Hij doet helemaal geen moeite om hogere cijfers te halen, want hij studeert nooit.</i>

infinitief	voorbeeldzin
moeite hebben met	<i>Hij heeft moeite met de oefening.</i>
moeite hebben om	<i>Ik heb moeite om de oefening te maken.</i>
nadenken over	<i>Ik zal eens goed nadenken over jouw voorstel.</i>
(n)iets / niks hebben aan	<i>Je hebt niets aan je diploma als je geen werkervaring hebt.</i>
omgaan met	<i>Zij gaan al jaren met elkaar om.</i>
onderhandelen over	<i>De mannen onderhandelen al een uur over het contract.</i>
onzeker zijn over	<i>De vrouw is onzeker over haar uiterlijk.</i>
oordelen over	<i>Hij oordeelt altijd snel over iemand anders, maar zelf kan hij geen commentaar verdragen.</i>
op bezoek gaan bij	<i>Wij gaan op bezoek bij de burens.</i>
op het punt staan om	<i>Ze stond op het punt om te gaan huilen.</i>
op weg zijn naar	<i>De studenten zijn op weg naar niveau B1.</i>
op zoek zijn naar	<i>De universiteit is op zoek naar vrijwilligers.</i>
ophouden met	<i>Hij houdt niet op met klagen.</i>
opschieten met	<i>Ik kan niet zo goed opschieten met mijn broer, omdat hij altijd alles beter denkt te weten.</i>
opsturen naar	<i>Ik stuur de brief vandaag nog naar u op.</i>
opvang bieden aan	<i>Deze instelling biedt opvang aan mensen die geen thuis hebben.</i>
overwegen om	<i>Ik overweeg om de spellingscursus te doen.</i>
passen bij	<i>De schoenen passen heel goed bij de jurk.</i>
praten met	<i>Ik wil graag met jou praten.</i>
praten over	<i>Zij praten over het weer.</i>
proberen om	<i>Mijn man probeert al jaren om te stoppen met roken.</i>
promoveren op	<i>Op welk onderwerp is hij eigenlijk gepromoveerd?</i>
reageren op	<i>Waarom heb jij niet op mijn brief gereageerd?</i>
recht hebben op	<i>Heb jij recht op een studiebeurs?</i>
rekenen op	<i>Je moet rekenen op circa drie uur werk per week.</i>
rekening houden met	<i>Jullie moeten rekening houden met een lange reistijd.</i>
ruzie maken met	<i>Mijn kinderen maken vaak ruzie met elkaar.</i>
schrijven over	<i>Hij schrijft over dieren.</i>
schrikken van	<i>Ik ben erg geschrokken van zijn verhaal.</i>
slagen voor	<i>Ik ben geslaagd voor het examen.</i>
smaken naar	<i>Deze wijn smaakt naar appels!</i>
solliciteren naar	<i>Ik solliciteer naar een baan als docent.</i>
spreken met	<i>De man spreekt met zijn vrouw.</i>
spreken over	<i>Ik spreek niet graag over mijn jeugd.</i>
stoppen met	<i>Je kunt beter stoppen met roken.</i>
stijgen van ... naar / tot ...	<i>Het aantal vakantiegangers steeg van 19 naar / tot 25 procent.</i>
stilstaan bij	<i>Ik had er niet bij stilgestaan dat dit onderwerp moeilijk voor hem was.</i>
sturen naar	<i>Ik stuur de informatie naar uw huis.</i>
te maken hebben met	<i>Ik wil niets te maken hebben met jou.</i>
terecht kunnen bij	<i>Je kunt altijd bij mij terecht.</i>
terugkomen op	<i>Ik weet het antwoord even niet. Is het goed als ik daar later nog eens op terugkom?</i>
tevreden zijn over	<i>De stagiair is tevreden over de stagebegeleiding.</i>
toegeven aan	<i>Toen mijn buurman voor de derde keer vroeg of hij mijn auto mocht lenen, gaf ik toe aan zijn verzoek.</i>
toenemen met	<i>Het aantal reizen neemt de komende jaren met 60 procent toe.</i>
toestemming geven om	<i>Mijn ouders geven mij toestemming om tot laat op het feest te blijven.</i>
toestemming geven voor	<i>Mijn vader geeft geen toestemming voor het feest.</i>
trek hebben in	<i>Ik heb trek in een boterham.</i>
trots zijn op	<i>Zij is erg trots op haar dochter.</i>
trouwen met	<i>Wil je met me trouwen?</i>

infinitief	voorbeeldzin
uitdelen aan	Anke deelt snoepjes uit aan de kinderen van haar klas.
uitgeven aan	Nederlanders geven veel geld uit aan hun vakantie.
uitkijken naar	Ik kijk echt uit naar mijn nieuwe baan.
uitkijken op	Deze hotelkamer kijkt uit op de zee.
uitleg geven over	In dit college wordt uitleg gegeven over de onregelmatige verba.
uitnodigen voor	Ik nodig je uit voor een etentje.
uitwerken tot	Zij heeft haar aantekeningen uitgewerkt tot een helder verslag.
van invloed zijn op	Het weer is van invloed op het humeur van mensen.
van plan zijn om	Onze burens zijn van plan om een wereldreis te gaan maken.
verantwoordelijk zijn voor	Wie is er verantwoordelijk voor het examenrooster?
verantwoordelijkheid nemen voor	Je moet altijd je verantwoordelijkheid nemen voor je eigen daden.
vergelijken met	Ik vergelijk mijn kinderen nooit met elkaar.
verliefd worden op	Ik ben verliefd geworden op jouw broer.
vertellen aan	Ik vertel mijn geheim niet aan jou!
vertellen over	Hij vertelt altijd alles over de les.
vertellen van	Heb ik je al van Erika verteld ?
vervangen door	Tim kan het probleem niet oplossen. Daarom vervangt mijn baas hem door Jos.
verwijzen naar	Het woord 'dat' verwijst naar een substantief dat al eerder genoemd is.
voldoen aan	De pasfoto's voldoen aan de eisen.
voorstellen aan	Ik wil jullie graag voorstellen aan mijn moeder.
vragen aan	Ik vraag het antwoord aan de docent.
vragen naar	Ella vraagt naar de gezondheid van haar oma.
wachten op	Ik wacht al twee uur op mijn vriend.
wennen aan	Ik moest erg wennen aan de Nederlandse taal.
wijzen op	Ik heb je al een paar keer op de deadline gewezen .
zakendoen met	Zij doen al jaren zaken met elkaar.
zakken voor	Hij is gezakt voor het examen.
zeggen tegen	Wat wil je tegen me zeggen ?
zeker zijn van	Zij is altijd zeker van haar zaak.
zenuwachtig zijn voor	Ik ben ontzettend zenuwachtig voor het examen.
zich bemoeien met	Bemoei je met je eigen zaken!
zich ergeren aan	Ik erger me al een hele tijd aan hem. Hij praat altijd door mijn verhalen heen.
zich houden aan	Hij houdt zich altijd aan zijn woord.
zich (n)iets aantrekken van	Ik trek me toch niets aan van jouw commentaar!
zich interesseren voor	Hij interesseert zich niet voor sport.
zich opgeven voor	Hebben jullie je al opgegeven voor de cursus?
zich schamen voor	Ik schaam me diep voor het gedrag van mijn partner.
zich storten op	Zij hebben zich op hun werk gestort als een hond op zijn voerbak.
zich verheugen op	Wij verheugen ons op de vakantie.
zich vergissen in	Ik heb me in jou vergist .
zich verontschuldigen voor	Hij verontschuldigde zich voor zijn onaardige gedrag.
zich voorbereiden op	Hij heeft zich goed op het gesprek voorbereid .
zich voorstellen aan	Ik stel me voor aan mijn nieuwe collega.
zich zorgen maken om/over	Mijn moeder maakt zich zorgen om mijn zus, omdat ze zo weinig eet.
zin hebben in	Ik heb zin in de vakantie.
zin hebben om	Ik heb zin om op vakantie te gaan.
zoenen met	Hij heeft gezoend met een medecursist.
zorgen voor	Hij zorgt voor zijn moeder.

7. Enkele verba met *er* en een vaste prepositie

infinitief	voorbeeldzin
er (n)iets aan kunnen doen	<i>Ik kan er niets aan doen, maar ik vind onze docent echt een schatje.</i>
er (niet) uitzien	<i>Je ziet er niet uit vandaag! Heb je niet geslapen of zo? Wat zie jij eruit! Heb je soms slecht geslapen?</i>
erachter komen	<i>Mijn vriend is erachter gekomen dat ik een surpriseparty voor zijn veertigste verjaardag heb georganiseerd.</i>
(iets) erbij doen	<i>Kun je er niet iets bij doen voor dat bedrag?</i>
erbij komen	<i>Hoe kom je er eigenlijk bij dat ik naar Australië ga emigreren?</i>
erdoorheen praten	<i>Niemand kon de docent meer volgen. De leerlingen zaten er allemaal doorheen te praten.</i>
ermee gaan	<i>Hoe gaat het ermee?</i>
ermee zitten	<i>Ik vind het heel erg dat ik zijn boek kwijt ben geraakt, maar hij zit er helemaal niet mee.</i>
ernaast zitten	<i>Ik ben niet zo goed in wiskunde. Ik zit er altijd naast met mijn antwoorden.</i>
erom lachen	<i>De film was heel grappig! We hebben erom moeten lachen.</i>
erop komen	<i>Het woord ligt op het puntje van mijn tong, maar ik kom er even niet op.</i>
erop lijken	<i>Het lijkt erop dat het examen dit jaar makkelijker is dan vorig jaar.</i>
erop neerkomen	<i>Is Mieke al naar huis? Dan komt het er dus op neer dat ik al het werk alleen moet doen.</i>
erop zitten	<i>Zo, het werk zit erop. Nu gaan we lekker naar de kroeg!</i>
ertegen kunnen	<i>Houd eens op met ruzie maken. Ik kan er niet meer tegen.</i>
ertegenaan kunnen	<i>Na de lunchpauze konden de studenten er weer tegenaan.</i>
ertegenaan lopen	<i>Leuke glazen, hè? Ik ben er heel toevallig tegenaan gelopen op een markt in Brussel.</i>
ertegenin brengen	<i>Hij had helemaal gelijk. Ik kon er niets tegenin brengen.</i>
ertegenop zien	<i>Ik heb ertegenop gezien om je te bellen met het slechte nieuws.</i>
eruit komen	<i>Kom je er zelf uit of moet ik je helpen met de opdrachten?</i>
eruitzien als	<i>Je ziet eruit als een prinses in die mooie jurk.</i>
ervandoor gaan / moeten	<i>Ga je er nu al vandoor? Het feest is net begonnen. Moet je er al weer vandoor? Jammer, want ik had nog zoveel te vertellen.</i>
ervoor gaan	<i>De cursus is zwaar, maar ik ga ervoor!</i>
het ermee eens zijn	<i>Mijn man vindt het goed dat onze zoon tot twee uur 's nachts gaat stappen, maar ik ben het er niet mee eens.</i>

8. Om te + infinitief

- De beknopte bijzin met **om + te + infinitief** drukt vaak het doel uit van de hoofdzin.
*Ze gaan naar het gemeentehuis **om te trouwen**.*
- Tussen **om** en **te** kunnen andere woorden staan.
*Dat doen we **om het veiliger te maken**.*
- Tussen **te** en de **infinitief** kunnen **geen** andere woorden staan.
*Ik ga naar de kantine **om koffie te halen**.*
- Als er meer infinitieven aan het einde van de zin staan, staat **te** vóór alle infinitieven.
*We beginnen met één pinkassa **om de klanten te laten wennen**.*
- Als de infinitief een **separabel verbum** is, staat **te** tussen het prefix en de rest van het verbum. Je schrijft dan drie losse woorden.
*Ik zal haar wel even bellen, **om alles uit te leggen**.*

Let op:

Na **zin hebben om te** volgt een infinitief.

Ik heb geen zin om te koken.

Na **zin hebben in** volgt een substantief.

Ik heb zin in een kop koffie.

9. Verba + te + infinitief

Voorbeelden van verba die gevolgd worden door **te + infinitief** zijn:

beginnen, beloven, besluiten, beweren, blijken, dreigen, lijken, proberen, vergeten, weigeren, weten

*Hij **weigert** zijn huiswerk **te maken**.*

*Hij **beloofde** hard **te werken**.*

Let op:

Als de infinitief een separabel verbum betreft, staat **te** na het prefix van de infinitief.

*Ik **weiger** hier verder nog **aan mee te werken**.*

*Hij **besloot** de telefoon niet **op te nemen**.*

10. Het verbum hoeven + negatie/bepaling + te + infinitief

Bij het verbum **hoeven** staat altijd een ander woord:

- een negatie: *niet, niets, nooit, nergens, niemand, etc.*

*Ik **hoef niet te studeren**.*

*Ik **hoef niemand te zien** vandaag.*

Let op:

Soms worden **te + infinitief** niet genoemd.

*Wij **hoeven niet** naar de stad (te gaan).*

- een bepaling: *alleen, maar, pas, slechts, etc.*

*Je **heeft alleen** de afwas te doen.*

***Hoef je pas** vanmiddag naar je werk?*

11. Lijken en blijken

- **lijken** → een indruk geven (het hoeft niet waar te zijn)

blijken → duidelijk zijn (het is waar)

- Na **lijken** en **blijken** volgt vaak **te + infinitief**.

*De cijfers **lijken te kloppen**!*

*Hij **leek** heel sympathiek, maar uiteindelijk **bleek** hij niet zo aardig **te zijn**.*

*Het plan **leek** prima **te werken**.*

*Het idee **bleek** prima **te werken**.*

- Beide verba kunnen 'het' als subject hebben.

*Het **leek** een leuke baan in de advertentie, maar in de praktijk **bleek** het helemaal geen leuke baan **te zijn**.*

- Soms zijn **lijken** en **blijken** grammaticaal allebei mogelijk en verandert de zin alleen in betekenis (zie voorbeelden hierboven). In andere constructies kan grammaticaal maar één van de twee gebruikt worden. Dat komt dan door de onderstreepte woorden:

*Ik heb gesolliciteerd bij de bibliotheek. Het **lijkt me** heel leuk om daar te werken.*

*Uit onderzoek **blijkt** dat singles vaker ziek zijn dan mensen met een relatie.*

12. Bezigheden uitdrukken

- Als je wilt zeggen wat er gaat gebeuren, gebruik je:

gaan + infinitief	<i>We gaan morgen samen koken.</i>
-------------------	---

- Als je wilt zeggen wat er op dit moment gebeurt of op een bepaald moment in het verleden gebeurde, gebruik je:

zijn + aan het + infinitief	<i>Ik ben aan het fietsen.</i>
bezig zijn met + infinitief	<i>Hij was bezig met afwassen, toen jij belde.</i>
+ substantief	<i>Zij was bezig met de afwas, toen jij belde.</i>

- Als je wilt zeggen wat er op dit moment gebeurt of op een bepaald moment in het verleden gebeurde én je wilt informatie geven over de fysieke positie van het subject, gebruik je de volgende verba:

hangen + te + infinitief	<i>De was hangt te drogen.</i>
liggen + te + infinitief	<i>Zij lag een boek te lezen.</i>
lopen + te + infinitief	<i>Hij loopt te bellen.</i>
staan + te + infinitief	<i>We stonden al een uur te wachten.</i>
zitten + te + infinitief	<i>De studenten zitten te luisteren.</i>

Let op:

Als je wilt zeggen wat er op dit moment gebeurt, gebruik je een persoonsvorm in het presens.

Als je wilt zeggen wat er in het verleden gebeurde, gebruik je een persoonsvorm in het imperfectum.

13. Verba van actie en positie

verba van positie		verba van actie	
liggen	<i>De brief ligt op tafel.</i>	leggen	<i>Ik leg de brief op tafel.</i>
zitten	<i>Het mobieltje zit in mijn jaszak.</i>	doen stoppen	<i>Ik doe / stop het mobieltje in mijn jaszak.</i>
staan	<i>De vaas staat op tafel.</i>	zetten	<i>Ik zet de vaas op tafel.</i>
hangen	<i>Mijn jas hangt aan de kapstok.</i>	hangen	<i>Ik hang de jas aan de kapstok.</i>

14. Imperatief

Met de imperatief geef je een opdracht of instructie, een gebod of verbod, een advies of een aansporing.

- informele vorm (singularis en pluralis)

De vorm is **de ik-vorm (de stam)** van het verbum. Je gebruikt **geen** pronomen personale als subject.

Kom eens, schat!

Kijk eens wat een leuke site, jongens!

- formele vorm

De vorm van de imperatief is **de stam** van het verbum + **t**. Je moet dan **wel** het pronomen personale **u** toevoegen.

***Gaat u** hier maar zitten, meneer Pietersen.*

***Meldt u** zich maar aan bij de balie.*

- Als de imperatief een aansporing is voor jezelf en iemand anders of anderen gebruik je **laten + we + infinitief**.

*Wat een saai feest! **Laten we** gaan!*

*Ik heb honger. **Laten we** gaan eten.*

- Als een imperatief een verbod/gebod is voor mensen in het algemeen, gebruik je **(niet +) infinitief**.

Niet storen!

Niet op het gras lopen!

Doorlopen!

Je kunt ook een algemeen verbod geven door **verboden te + verbum** te gebruiken.

Verboden te parkeren.

Verboden te fotograferen.

Let op:

Om een imperatief vriendelijker te laten klinken, kun je gebruikmaken van de woorden:

eens (even), maar (even) en toch eens.

*Kom **eens (even)** hier.*

*Ga **maar (even)** zitten.*

*Kijk **toch eens** wat een leuke jurk!*

Bij het uitspreken van een gebod kun je ook gebruikmaken van:

Je + moet + rest + infinitief

Je moet op tijd beginnen.

Bij de verba **glijden**, **houden**, **rijden**, **snijden** en **uitscheiden** (= ophouden), of samenstellingen met deze verba, zoals *doorrijden*, *ophouden* en *uitglijden* mag je de laatste **d** in de imperatiefvorm (informeel) ook weglaten.

Hou op!

in plaats van

Houd op!

Glij niet uit!

in plaats van

Glijd niet uit!

15. Toekomst

Er zijn drie mogelijkheden om toekomst uit te drukken:

- Met het verbum 'gaan' + infinitief.
- Met het verbum in het presens + een tijdsaanduiding.
- Met het verbum 'zullen' + infinitief

*Ik **ga** trouwen.*

*Ik **trouw** morgen.*

*De minister **zal** morgen een presentatie **geven**.*

Let op:

1 en 2 zijn dagelijks, informeel taalgebruik.

3 is formeel taalgebruik, bijvoorbeeld in de krant of op de televisie.

16. Worden

Om een nieuwe situatie of een verandering te beschrijven, gebruik je het verbum **worden**.

*Mijn dochter is zwanger, dus ik **word** oma.*

*Vandaag regent het, maar morgen **wordt** het mooi weer.*

*Mijn broertje wil later huisarts **worden**.*

*Ik ben gisteren 18 **geworden**.*

Let op bij verba met de **stam op -d**.

Je **wordt** morgen 18.

Word je morgen 18?

17. Komen en gaan

- **Komen** en **gaan** gebruik je om een beweging aan te geven.

***Kom** binnen!*

*Ik **kom** zo snel mogelijk naar je toe.*

*Wanneer **kom** je bij ons eten?*

***Ga** weg!*

*Ik **ga** straks naar mijn werk.*

*Wanneer **ga** je op vakantie?*

In een gesprek met iemand anders geven de zinnen met **komen** een beweging naar de spreker toe aan.

De zinnen met **gaan** geven een beweging van de spreker af aan.

- Met **komen**/**gaan** + **infinitief** beschrijf je wat het subject gaat doen.

*Ik **ga** John **helpen**.*

***Kom** je me **helpen**?*

- Met **komen** + **te** + **infinitief** beschrijf je wat er met het subject gaat gebeuren.

*Waar **komen** de schilderijen **te hangen**?*

18. Perfectum (regelmatig)

infinitief	stam (ik-vorm)	participium	verbum auxiliare
gebeuren	gebeur	gebeurd	zijn
bellen	bel	gebeld	hebben
stoppen	stop	gestopt	hebben/zijn
zeggen	zeg	gezegd	hebben
trakteren	trakteer	getrakteerd	hebben
werken	werk	gewerkt	hebben

Het perfectum bestaat uit een verbum auxiliare en een participium.

Het verbum auxiliare bij het perfectum is **hebben** of **zijn**.

Het participium is **ge-** + stam + **-d** of **-t**.

Als de stam eindigt op de volgende consonanten: **-k, -f, -s, -ch, -p, of -t**,

is de uitgang van het participium een **-t**. Bij alle andere consonanten is de uitgang een **-d**.

Enkele ezelsbruggetjes om deze consonanten beter te kunnen onthouden:

't kofschip, 't fokschaap, soft ketchup

Let op: als de stam eindigt op een **-t**, komt er geen extra **-t** bij het participium.

infinitief	stam (ik-vorm)	participium	verbum auxiliare
zetten	zet	gezet	hebben
praten	praat	gepraat	hebben

Bij verba die eindigen op **-ven** en **-zen**, eindigt het participium op een **-d**.

De basis voor het participium is bij deze verba dus de infinitief.

infinitief	stam (ik-vorm)	participium	verbum auxiliare
kneuzen	kneus	gekneusd	hebben
leven	leef	geleefd	hebben

Let op:

Als een verbum begint met **be-**, **er-**, **ge-**, **ver-**, **ont-** en **her-**, krijgt het participium geen (extra) **ge-**:

*Ik heb het niet zo **bedoeld**.*

*De docent heeft de stof **herhaald**.*

*Ik heb hem gisteren nog **ontmoet**.*

*Wie heeft je dat **verteld**?*

19. Perfectum (onregelmatig)

Enkele participia zijn onregelmatig.

Enkele voorbeelden:

hebben – ik heb gehad lezen – ik heb gelezen
spreken – ik heb gesproken schrijven – ik heb geschreven

Veel onregelmatige verba worden vervoegd met het verbum auxiliare 'hebben'.

Een paar onregelmatige verba worden vervoegd met het verbum auxiliare 'zijn'.

Enkele voorbeelden:

zijn – ik ben geweest gaan – ik ben gegaan komen – ik ben gekomen

Zie voor de lijst met sterke en onregelmatige verba audio/data-cd 2.

20. Verba van beweging in het perfectum

Rijden, fietsen, lopen, zwemmen, etc. zijn verba van beweging.

- Je gebruikt het verbum auxiliare **hebben** als het gaat om de beweging zelf.

Ik heb vandaag de hele dag gefietst.

Wij hebben gisteren in het bos gewandeld.

- Je gebruikt het verbum auxiliare **zijn** als het gaat om de verandering van plaats of richting. Vaak gebruik je dan de prepositie **naar** om de plaats of richting aan te geven.

Ik ben vandaag naar de stad gefietst.

Wij zijn gisteren naar de stad gelopen.

21. Perfectum met dubbele infinitief

Als in het perfectum meer verba na het verbum auxiliare komen te staan, krijgt het participium de vorm van een **infinitief**. De volgorde van de verba in het participium is gelijk aan de volgorde in het presens:

presens

Ik ga' winkelen².

Ik wil' deze tentoonstelling zien².

Hij blijft' in het weekend slapen².

perfectum

Ik ben gaan' winkelen².

Ik heb deze tentoonstelling altijd al willen' zien².

Hij is in het weekend blijven' slapen².

Het verbum auxiliare staat altijd voor de eerste infinitief. De keuze van het verbum auxiliare (*hebben* of *zijn*) hangt dan af van de eerste infinitief in het participium.

Ik ben vandaag gaan' winkelen². (→ Ik ben gegaan.)

Ik heb deze tentoonstelling altijd al willen' zien². (→ Ik heb gewild.)

Hij is in het weekend blijven' slapen². (→ Hij is gebleven.)

Verba die gevolgd worden door een infinitief zijn bijvoorbeeld:

blijven, gaan, helpen, komen, kunnen, laten, leren, moeten, mogen, willen

22. Imperfectum (regelmatig)

infinitief	stam (ik-vorm)	imperfectum singularis	imperfectum pluralis
stoppen	stop	stopte	stopten
maken	maak	maakte	maakten
wandelen	wandel	wandelde	wandelden
wonen	woon	woonde	woonden
zetten	zet	zette	zetten
antwoorden	antwoord	antwoordde	antwoordden

Het imperfectum heeft maar twee vormen: singularis en pluralis.

Singularis: stam + **-te** of stam + **-de**

Pluralis: stam + **-ten** of stam + **-den**

Als de stam eindigt op de consonanten **-k, -f, -s, -ch, -p** of **-t**, is de uitgang van het imperfectum **-te(n)**.

Bij alle andere consonanten is de uitgang **-de(n)**.

Enkele ezelsbruggetjes om deze consonanten beter te kunnen onthouden: *'t kofschip, 't fokschaap, soft ketchup*

Bij verba die eindigen op **-ven** en **-zen**, is de uitgang van het imperfectum altijd **-de(n)**.

De basis voor het imperfectum is bij deze verba dus de infinitief.

infinitief	stam (ik-vorm)	imperfectum singularis	imperfectum pluralis
reizen	reis	reisde	reisden
leven	leef	leefde	leefden

23. Imperfectum (onregelmatig)

Enkele imperfectumvormen zijn onregelmatig.

Enkele voorbeelden:

<i>zijn</i>	– <i>was/waren</i>	<i>hebben</i>	– <i>had/hadden</i>
<i>lezen</i>	– <i>las/lazen</i>	<i>spreken</i>	– <i>sprak/spraken</i>
<i>schrijven</i>	– <i>schreef/schreven</i>		

Zie voor de lijst met sterke en onregelmatige verba audio/data-cd 2.

24. Zou/zouden

De singularisvorm is 'zou', de pluralisvorm is 'zouden'. Je gebruikt deze vormen:

voor het uitdrukken van een advies	
zou/zouden + infinitief	<p>Ik ben heel verkouden, maar morgen gaan we op vakantie. Wat moet ik doen? <i>Ik zou vandaag nog naar een dokter gaan.</i></p> <p>We zijn heel moe, maar vanavond moeten we naar een verjaardagsfeest. Wat moeten we doen? <i>Wij zouden gewoon naar het feest gaan en morgen lang uitslapen.</i></p>

voor het uitdrukken van een wens	
zou/zouden + (graag) + wens (object) + willen	<i>Ik zou graag een nieuwe kat willen.</i>
zou/zouden (graag) willen + dat + wens (bijzin)	<i>We zouden willen dat we konden vliegen.</i>

om te vertellen wat je plannen waren	
zou/zouden + infinitief	<i>Ik zou morgen naar de film gaan!</i>
Let op: Met zou/zouden + infinitief maak je hier dus duidelijk dat je het plan had en dat het (waarschijnlijk) niet doorgaat.	

voor het herinneren aan een belofte of een afspraak	
zou/zouden + infinitief	<i>Jij zou het cadeautje kopen!</i>
vraagzin met zou/zouden + toch + infinitief	<i>Je zou me toch om zes uur ophalen?</i>
Let op: Met de hoofdzin zonder toch maak je duidelijk dat je zeker weet wat de afspraak of belofte was. Met de vraagzin met toch maak je duidelijk dat je niet meer zeker weet wat de afspraak of belofte was.	

voor het verspreiden van een gerucht	
zou/zouden + infinitief	<i>Heb je het al gehoord? Onze burens zouden uit elkaar gaan.</i>

als je je iets afvraagt	
zou/zouden + infinitief	<i>Zou die vacature bij jullie bedrijf iets voor mij zijn?</i>

25. Als-dan-zinnen

Als-dan-zinnen zijn voorwaardelijke zinnen.

De zin die met **als** begint is de bijzin. In deze zin staat altijd wat de voorwaarde is.

De bijzin kan zowel voor als achter de hoofdzin staan.

Als de hoofdzin achter de bijzin staat, kan hij met **dan** beginnen.

Als de hoofdzin voor de bijzin staat, kan hij nooit met **dan** beginnen.

Je kunt als-dan-zinnen op verschillende manieren gebruiken:

- reële als-dan-zin → presens

*Als ik geld **heb**, (dan) **ga** ik op reis.*

*Ik **ga** op reis, als ik geld **heb**.*

- irreële als-dan-zin (nu) → zou/zouden + infinitief

*Als ik de lotto **zou winnen**, **zou** ik een wereldreis **maken**.*

Let op:

In plaats van zou/zouden + infinitief kun je ook het **imperfectum** gebruiken.

*Als ik de lotto **won**, (dan) **maakte** ik een wereldreis.*

*Als ik de lotto zou winnen, (dan) **ging** ik een wereldreis maken.*

- irreële als-dan-zin (toen) → zou/zouden + de infinitief van het verbum auxiliare + participium.

*Als ik geld **zou hebben gehad**, (dan) **zou** ik een groot huis **gekocht hebben**.*

*Ik **zou** een groot huis **gekocht hebben**, als ik geld **zou hebben gehad**.*

Let op:

In plaats van zou/zouden + infinitief van het verbum auxiliare + participium kun je ook het **plusquamperfectum** gebruiken.

*Als ik geld **had gehad**, (dan) **zou** ik een groot huis **gekocht hebben**.*

*Als ik geld zou hebben gehad, (dan) **had** ik een groot huis **gekocht**.*

26. Passivum

Het passivum bestaat uit het verbum auxiliare **worden** + **participium**.

infinitief	passivum presens	passivum imperfectum
arresteren	word/wordt/worden gearresteerd	werd/werden gearresteerd
maken	word/wordt/worden gemaakt	werd/werden gemaakt
repareren	word/wordt/worden gerepareerd	werd/werden gerepareerd

Het passivum kun je in de volgende situaties gebruiken:

- als je de nadruk wilt leggen op **wat** er is gebeurd, niet op **wie** het heeft gedaan.

*Er **wordt** altijd te hard **gereden** op deze weg.*

- als je niet weet wie het heeft gedaan.

*Er **wordt** een film **gemaakt** over ons dorp.*

Als je in het passivum wilt zeggen wie of wat de handeling uitvoert, gebruik je de prepositie **door** + **de uitvoerder**.

*De auto **wordt** altijd door dezelfde monteur **gerepareerd**.*

*De dieven **werden** nog diezelfde dag door de politie **gearresteerd**.*

27. Plusquamperfectum

Het plusquamperfectum bestaat uit het **imperfectum** van het verbum auxiliare **zijn/hebben** + **participium**.

infinitief	plusquamperfectum
komen	was/waren gekomen
bellen	had/hadden gebeld

- Het plusquamperfectum gebruik je voor een gebeurtenis of situatie in het verleden die vóór een andere gebeurtenis in het verleden heeft plaatsgevonden.

- Het plusquamperfectum kun je gebruiken in combinatie met het perfectum of het imperfectum.

- Bij het plusquamperfectum kun je vaak de conjuncties **nadat**, **totdat** en **voordat** gebruiken.

*Ik heb hem gemaïld, **nadat** ik thuis **was gekomen**.*

*Hij **had** mij al **gebeld**, **voordat** ik naar hem toeging.*

*Nadat ze een uur **had gesport**, is ze naar huis gegaan.*

*Hij **had** nog nooit een relatie **gehad**, **totdat** hij Kim ontmoette.*

*Voordat ze naar Nederland kwamen, **waren** ze nog nooit in Europa **geweest**.*

28. Alle tijden op een rijtje

modus	tijd	ingrediënten	voorbeeldzinnen
actief	presens	1 verbum finitum (presens)	<i>Ik eet een appel.</i>
		1 verbum finitum (presens van modaal verbum auxiliare) + 1 of meer infinitieven	<i>Ik wil een appel eten. Ik zou een appel willen eten.</i>
	imperfectum	1 verbum finitum (imperfectum)	<i>Ik maakte mijn huiswerk.</i>
		1 verbum finitum (imperfectum van modaal verbum auxiliare) + 1 of meer infinitieven	<i>Ik wilde mijn huiswerk maken. Ik kon mijn huiswerk niet maken.</i>
	perfectum	1 verbum finitum (presens van hebben / zijn) + 1 participium	<i>Ik heb een appel gegeten. Ik ben naar huis gefietst.</i>
		1 verbum finitum (presens van hebben / zijn) + 2 of meer infinitieven	<i>Ik heb een appel willen eten. Ik ben naar huis gaan fietsen.</i>
passief	plusquam-perfectum	1 verbum finitum (imperfectum van hebben / zijn) + 1 participium	<i>Ik had nog nooit gevlogen. Ik was nog nooit in Europa geweest.</i>
	presens	1 verbum finitum (presens van worden) + 1 participium	<i>Mijn haar wordt geknipt. De stoelen worden bezorgd.</i>
	imperfectum	1 verbum finitum (imperfectum van worden) + 1 participium	<i>Mijn haar werd geknipt. De stoelen werden bezorgd.</i>

5 Separabele verba

1. Separabele verba: presens (regelmatig)

Separabele verba zijn verba die te splitsen zijn. Ze bestaan uit een prefix + een verbum.

Enkele voorbeelden:

Ik ben erg moe, dus ik ga morgen uitslapen.

Ik slaap morgen uit want ik ben erg moe.

Mijn man zei: "Slaap jij morgen maar uit! Jij bent erg moe."

Ik vind het helemaal niet leuk om uit te slapen.

Let op: verba die beginnen met **be-**, **er-**, **ge-**, **ver-**, **ont-** en **her-**, zijn niet separabel.

Enkele voorbeelden:

Ik beloof niets.

Hij erkent zijn fout.

Jij gelooft ook alles!

Karel vergeet zijn jas.

Hoe laat ontbijt jij?

We herhalen de les.

2. Separabele verba: perfectum (regelmatig)

infinitief	participium	verbum auxiliare
opbellen	opgebeld	hebben
uitleggen	uitgelegd	hebben
opsturen	opgestuurd	hebben
aankruisen	aangekruist	hebben
wegrennen	weggerend	zijn

Het verbum auxiliare bij regelmatige separabele verba is meestal 'hebben'.

Het participium bij regelmatige separabele verba is: prefix + **ge-** + stam + **-d/-t**.

Als de stam eindigt op de consonanten: **-k**, **-f**, **-s**, **-ch**, **-p** of **-t** is de uitgang van het participium een **-t**.

Bij alle andere consonanten is de uitgang een **-d**.

Enkele ezelsbruggetjes om deze consonanten beter te kunnen onthouden:

't kofschip, 't fokschaap, soft ketchup

Bij verba die eindigen op **-ven** en **-zen**, eindigt het participium op een **-d**.

aandurven – aangedurfd rondreizen – rondgereisd

De basis voor het participium is bij deze verba dus de infinitief.

3. Separabele verba: perfectum (onregelmatig)

Er zijn enkele participia bij separabele verba die onregelmatig zijn.

Enkele voorbeelden:

inwinnen – ingewonnen

zich inschrijven – zich ingeschreven

voorlezen – voorgelezen

uitspreken – uitgesproken

Zie voor de lijst met sterke en onregelmatige verba audio/data-cd 2.

4. Separabele verba: imperfectum (regelmatig)

infinitief	stam (ik-vorm)	imperfectum singularis vorm hoofdzin/vorm bijzin	imperfectum pluralis vorm hoofdzin/vorm bijzin
afmaken afzetten opbellen opsturen	maak af zet af bel op stuur op	maakte af/afmaakte zette af/afzette belde op/opbelde stuurde op/opstuurde	maakten af/afmaakten zetten af/afzetten belden op/opbelden stuurden op/opstuurden

Het imperfectum heeft maar twee vormen: singularis en pluralis.

Het prefix staat wel aan het verbum vast of niet aan het verbum vast.

	niet vast	wel vast
singularis	stam + -te + prefix <i>maakte af</i>	prefix + stam + -te <i>afmaakte</i>
	stam + -de + prefix <i>belde op</i>	prefix + stam + -de <i>opbelde</i>
pluralis	stam + -ten + prefix <i>maakten af</i>	prefix + stam + -ten <i>afmaakten</i>
	stam + -den + prefix <i>belden op</i>	prefix + stam + -den <i>opbelden</i>

Zie voor het verschil in gebruik ook de uitleg bij 6.9 (Woordvolgorde separabele verba) op p. 23.

Als de stam eindigt op de consonanten: **-k, -f, -s, -ch, -p** of **-t** is de uitgang van het imperfectum **-te(n)**.

Bij alle andere consonanten is de uitgang **-de(n)**.

Enkele ezelsbruggetjes om deze consonanten beter te kunnen onthouden: 't kofschip, 't fokschaap, soft ketchup

Bij verba die eindigen op **-ven** en **-zen**, is de uitgang van het imperfectum altijd **-de(n)**.

rondneuzen: neusde(n) rond/rondneusde(n) opleven: leefde(n) op/opleefde(n)

De basis voor het imperfectum is bij deze verba dus de infinitief.

5. Separabele verba: imperfectum (onregelmatig)

Er zijn enkele separabele verba met onregelmatige imperfectumvormen.

Enkele voorbeelden:

inwinnen – won in/wonnen in – inwon/inwonnen
zich inschrijven – schreef/schreven zich in – zich inschreef/zich inschreven
voorlezen – las voor/lazen voor – voorlas/voorlazen
uitspreken – sprak uit/spraken uit – uitsprak/uitspraken

Zie voor het verschil in gebruik ook de uitleg bij 6.9 (Woordvolgorde separabele verba) op p. 23.

Zie voor de lijst met sterke en onregelmatige verba audio/data-cd 2.

6 Woordvolgorde

1. Hoofdzin

subject	verbum/persoonsvorm	rest
Ik	woon	in Nederland.
Hij	kwam	uit Denemarken.
We	volgen	de cursus Nederlands.

Let op:

subject	verbum/persoonsvorm	rest	andere verbumvormen
Ik	moet	vanavond	koken.
Ik	zou	graag tv	willen kijken.
Hij	is	naar mij	gekomen.
Wij	hebben	een cursus	gevolgd.
Wij	wilden	eerst	tv-kijken.

2. Vraagzin

• Ja-nee-vraag

Deze vraag kun je met 'ja' of 'nee' beantwoorden.

verbum / persoonsvorm	subject	rest	andere verbumvormen
Woon	jij	in Nederland?	
Willen	jullie	in Nederland	wonen?
Heeft	hij	in Denemarken	gestudeerd?

• Informatievraag

Een informatievraag begint met een vraagwoord. Hierop volgt een uitgebreider antwoord.

interrogatief pronomen	verbum / persoonsvorm	subject	rest	andere verbumvormen
Hoe	heet	je?		
Wat	is	uw naam?		
Waar	kom	je	vandaan?	
Welke talen	spreekt	u	verder nog?	
Wat	wil	je		studeren?
Hoeveel talen	heeft	hij	nu	gestudeerd?
Wie	hebben	jullie	gisteren	ontmoet?
Waar	woonde	zij	vroeger?	

3. Inversie bij woordvolgorde in de zin

• Tijd of plaats aan het begin van de zin

tijd / plaats	verbum / persoonsvorm	subject	rest	andere verbumvormen
Op zaterdag	ga	ik	naar het museum.	
In Amsterdam	woon	ik	graag.	
In Nederland	wil	ik	een taal	studeren.
Vorige week	ben	ik	naar het museum	geweest.
In Nederland	heeft	hij	ook	gewoond.

• Structuurwoord of adverbium aan het begin van de zin

adverbium	verbum / persoonsvorm	subject	rest	andere verbumvormen
Eerst	neem	ik	een douche.	
Dan / daarna / hierna	poets	ik	mijn tanden.	
Vervolgens	wil	ik	naar bed	gaan.
Ten slotte	heb	ik	een boek	gelezen.
Volgens mij	heet	die man	Jacques.	
Eigenlijk	hebben	wij	geen zin in spruitjes.	

4. Twee hoofdzinnen met conjuncties

hoofdzin	en / of / maar / want / dus	hoofdzin
subject – verbum – rest		subject – verbum – rest
Ik eet een boterham	en	ik drink een beker melk.
Ik doe de boodschappen	of	ik kook.
Ik ga naar de winkel,	maar	ik koop niets.
Ik ga naar de winkel,	want	ik moet boodschappen doen.
Ik lust geen spruitjes,	dus	ik eet ze niet.
vraagzin	of	vraagzin
verbum – subject – rest		verbum – subject – rest
Wil je een biertje	of	wil je liever een glas wijn?

Let op:

Inversie is ook mogelijk in deze constructies:

Morgen ga ik naar de winkel en (morgen) koop ik een boek.

Vanavond doe ik de boodschappen maar (vanavond) kook ik niet.

Wanneer beide zinnen eenzelfde subject en/of persoonsvorm hebben, hoeft dat in de tweede zin niet meer genoemd te worden (maar het mag wel).

Hij gaat naar huis en maakt zijn huiswerk. = *Hij gaat naar huis en **hij** maakt zijn huiswerk.*

Marijke praat met Wim, maar niet met Karel. = *Marijke praat met Wim, maar **zij** praat niet met Karel.*

5. Bijzin

hoofdzin	bijzin				
	conjunctie	subject	rest	verbum/persoonsvorm	andere verbumvormen
U komt vanzelf bij het postkantoor	als	u	rechtsaf	gaat.	
Ik heb hier gewoond	toen	ik	jong	was.	
Ik studeerde hard voor het examen	omdat	ik	echt	wilde	slagen.

- De meeste bijzinnen beginnen met een conjunctie.
Veelvoorkomende conjuncties zijn: *als, dat, hoewel, of, omdat, sinds, terwijl, toen, voordat, wanneer, zoals, zodat, zolang, etc.*
Ik verwacht dat we morgen vrij zijn.
Ik ga werken, hoewel ik geen zin heb.
- In een bijzin met twee verba, staan beide verba aan het einde van de bijzin.
Het hoofdverbum is het laatste woord van de bijzin.
Het verbum auxiliare staat **voor** het hoofdverbum.
Hij zegt dat hij moet gaan.
Ik denk dat ik ook 's avonds moet werken.
Hij weet dat ik naar huis ben gegaan.
Hij zegt dat hij al heeft gegeten.
Let op:
Als de bijzin **voor** de hoofdzin staat, krijgt de hoofdzin inversie.
Als je nu niet vertrekt, kom je te laat.
Hoewel ik ziek was, heb ik toch gewerkt.

6. Relatieve bijzin + prepositie

Je kunt **waar + prepositie** op twee manieren in een zin gebruiken:

- aan elkaar aan het begin van de bijzin

	verwijswoord + prepositie	subject	rest	verba
De relatie	waarover	je	me niets	hebt verteld.
De relatie	waarvan	ik	niets	weet.
Het onderzoek	waarop	hij	-	is gepromoveerd.

- waar** aan het begin van de bijzin en de **prepositie** voor de verba

	verwijswoord	subject	rest	prepositie	verba
De relatie	waar	je	me niets	over	hebt verteld.
De relatie	waar	ik	niets	van	weet.
Het onderzoek	waar	hij	-	op	is gepromoveerd.

7. Hoofdzinnen met er + prepositie

Als de twee delen van **er + prepositie** naast elkaar staan, worden ze aan elkaar geschreven.

In langere zinnen staan **er + prepositie** meestal niet naast elkaar.

- In een zin zonder object staat **er** achter de persoonsvorm en staat de **prepositie** aan het einde van de zin, maar vóór eventuele andere verba.
- In een zin met een object staat **er** achter het object.

De kinderen zagen het zwembad en ...						
subject	verbum/persoonsvorm	object	er (+ prepositie)	rest	prepositie (bij er)	andere verba
ze	sprongen		erin.			
ze	sprongen		er	meteen	in.	
ze	gooiden	de bal	erin.			
ze	hebben	de bal	er	meteen	in	gegooid.
ze	zijn		erin			gedoken.
ze	zijn		er	meteen	in	gedoken.

Let op:

In zinnen met inversie staat **er** achter het subject of het object!

Zodra de kinderen het zwembad zagen, sprongen ze er meteen in.

Zodra de kinderen het zwembad zagen, gooiden ze de bal er meteen in.

8. Woordvolgorde imperatief

verbum	rest	infinitief
Neem	een koekje!	
Ga	maar even	zitten!

9. Woordvolgorde separabele verba

• Presens

hoofdzin			
subject	(oorspronkelijk) verbum	rest	prefix
Jullie	wassen	altijd gezellig samen	af.
De delen van het separabel verbum staan los.			

hoofdzin			
subject	verbum / persoonsvorm	rest	separabel verbum (infinitief)
Jullie	willen	altijd gezellig samen	afwassen.
De delen van het separabel verbum staan aan elkaar.			

hoofdzin	bijzin			
	conjunctie	subject	rest	separabel verbum
Ik denk	dat	hij	Ina voor zijn feest	uitnodigt.
De delen van het separabel verbum staan aan elkaar.				

hoofdzin	bijzin				
	conjunctie	subject	rest	verbum / persoonsvorm	separabel verbum (infinitief)
Ik denk	dat	hij	Ina voor zijn feest	wil	uitnodigen.
De delen van het separabel verbum staan aan elkaar.					

• Imperatief

(oorspronkelijk) verbum	object	rest	prefix
Neem	je nieuwe vriend	maar	mee!
De delen van het separabel verbum staan los.			

• Perfectum

hoofdzin			
subject	verbum auxiliare	rest	participium
Jullie	hebben	altijd gezellig samen	afgewassen.
De delen van het separabel verbum staan aan elkaar.			

hoofdzin	bijzin				
	conjunctie	subject	rest	verbum auxiliare	participium
Ik denk	dat	hij	Ina voor zijn feest	heeft	uitgenodigd.
De delen van het separabel verbum staan aan elkaar.					

• Imperfectum

hoofdzin			
subject	(oorspronkelijk) verbum	rest	prefix
Ik	wachtte	ongeduldig	af.
De delen van het separabel verbum staan los.			

hoofdzin	bijzin			
	conjunctie	subject	rest	separabel verbum
Ik zag	dat	de man	de bus	instapte.
De delen van het separabel verbum staan aan elkaar.				

7 Artikelen

	<i>singularis</i>	<i>pluralis</i>
definitief	de, het	de
indefinitief	een	–

8 Demonstratief pronomen

	hier (dichtbij)	daar (verder weg)
het-woorden	dit	dat
de-woorden en alle pluraliswoorden	deze	die

Mijn oom woont in **dat** grote huis op de hoek.

Deze huizen zijn in 1953 gebouwd.

Let op:

Je kunt de demonstratieve pronomina **deze** en **die** en **dit** en **dat** ook gebruiken bij vergelijkingen.

*Ik vind **deze** soep lekker, maar **die** soep lust ik niet.*

***Dit** kind is lief, maar **dat** kind is niet lief.*

9 Adjectieven

	<i>singularis</i>	
	de-woord	het-woord
definitief artikel	adjectief + -e <i>de kleine flat</i>	adjectief + -e <i>het kleine huis</i>
indefinitief artikel, geen artikel	adjectief + -e <i>een kleine flat</i> <i>kleine flat</i>	adjectief + – <i>een klein huis</i> <i>klein huis</i>

	<i>pluralis</i>
definitief artikel	adjectief + -e <i>de kleine flats</i> <i>de kleine huizen</i>
geen artikel	adjectief + -e <i>kleine flats</i> <i>kleine huizen</i>

1. Spelling

De asperges zijn wit.	de witte asperges
De ui is rood.	de rode ui
Het hoofdgerecht is zwaar.	het zware hoofdgerecht
De man is eigenwijs.	de eigenwijze man
De vrouw is agressief.	de agressieve vrouw

Zie ook de regels voor de spelling bij 10.2 (Spelling) op p. 26.

2. Zelfstandig gebruik van het adjectief

iets		mooi – iets moois
wat	+	ander – wat anders
niets		leuk – niets leuks
niks		moeilijk – niks moeilijks

3. Materiaal als adjectief

Als het adjectief een materiaal is, eindigt het altijd op **-en**.

materiaal	adjectief
De zak is van papier .	de papieren zak
De vloer is van hout .	de houten vloer
De ring is van goud .	de gouden ring
Het bestek is van zilver .	het zilveren bestek
Het hek is van ijzer .	het ijzeren hek
De schuur is van steen .	de stenen schuur
De schoenen zijn van leer .	de leren schoenen
De trui is van wol .	de wollen trui
De deur is van glas .	de glazen deur

Let op:

Het woord **plastic** verandert niet van vorm.

*Het douchegordijn is van **plastic**. het **plastic** douchegordijn*

4. Comparatieven/superlatieven (regelmatig)

adjectief	comparatief	superlatief
koud	kouder	het koudst(e)
Let op: lekker	lekkerder	het lekkerst(e)

Let op de spelling:

adjectief	comparatief	superlatief
groot	groter	het grootst(e)
lief	liever	het liefst(e)
vies	viezer	het viest(e)
maar:		
vers	verser	het verst(e)

Zie ook de regels voor de spelling bij 10.2 (Spelling) op p. 26.

5. Comparatieven/superlatieven (onregelmatig)

	comparatief	superlatief
weinig	minder	het minst(e)
veel	meer	het meest(e)
graag	liever	het liefst(e)
goed	beter	het best(e)

6. Comparatief en superlatief voor substantief

singularis		
	de-woord	het-woord
definiet artikel	comparatief + -e <i>de kleinere flat</i>	comparatief + -e <i>het kleinere huis</i>
	superlatief + -e <i>de kleinste flat</i>	superlatief + -e <i>het kleinste huis</i>
indefinit artikel, geen artikel	comparatief + -e <i>een kleinere flat</i> <i>kleinere flat</i>	comparatief + - <i>een kleiner huis</i> <i>kleiner huis</i>

pluralis	
definiet artikel	comparatief + -e <i>de kleinere flats</i> <i>de kleinere huizen</i>
	superlatief + -e <i>de kleinste flats</i> <i>de kleinste huizen</i>
geen artikel	comparatief + -e <i>kleinere flats</i> <i>kleinere huizen</i>

Let op:

De superlatief komt niet voor met indefinit artikel of zonder artikel.

7. Vergelijkingen

- Na een **comparatief** en na **iets + adjectief + s** gebruik je **dan**.
*Jij bent echt veel liever **dan** ik.*
*Hij is veel sterker **dan** Tessa.*
*Ik weet wel iets leukers **dan** studeren!*
- Na **net zo/even** en **niet zo** gebruik je **als**.
*Mijn broer is net zo lang **als** jouw vriend.*
*Jij hebt het altijd even druk **als** ik.*
*Ik ben niet zo goed in wiskunde **als** jij.*

Let op:

Om een woord te versterken gebruik je **heel** voor een adjectief en **veel** voor een comparatief.
*Ik ben **heel** lief, maar jij bent **veel** liever.*

10 Substantieven

1. Pluralis

De pluralis van substantieven is: **singularis + -en** of **-s**.

De pluralis van substantieven die op **-a**, **-i**, **-o**, **-u** of **-y** eindigen, is **singularis + 's**.

singularis	pluralis
de hond	de honden
de winkel	de winkels
het radijsje	de radijsjes
de pizza	de pizza's
de taxi	de taxi's
de euro	de euro's
de paraplu	de paraplu's
de baby	de baby's

Er zijn ook onregelmatige pluralisvormen, bijvoorbeeld:

ei – eieren, kind – kinderen, koe – koeien, museum – musea, politicus – politici

In de woordenlijst, vanaf p. 246 in het tekstboek, staan de onregelmatige vormen altijd vermeld!

2. Spelling

open syllabe	Een open syllabe eindigt op een vocaal .	
	klank:	<i>voorbeeld:</i>
Een enkele vocaal in een open syllabe is	lang	ko-len we-ten
Let op: In een open syllabe kan de enkele e ook kort zijn als het om een sjwa (ə) gaat. Namelijk in de prefixen: ge-, be- en de suffixen: -te, -je, -de		ge-woon-te meis-je cho-co-la-de
Aan het einde van een open syllabe staan nooit twee dezelfde vocalen, behalve als het een e is.		zee idee

gesloten syllabe	Een gesloten syllabe eindigt op een consonant .	
	klank:	<i>voorbeeld:</i>
Een enkele vocaal in een gesloten syllabe is	kort	bes man
Een korte vocaal moet bij verlenging van een woord altijd kort blijven. Let op: Om een korte klank bij verlenging van een woord kort te houden, moet je ervoor zorgen dat deze altijd in een gesloten syllabe staat. Dat doe je door de consonant erachter te verdubbelen .		bessen (bes-sen) mannen (man-nen)
	klank:	<i>voorbeeld:</i>
Een dubbele vocaal (aa/ee/oo/uu) in een gesloten syllabe is	lang	kool maan
Een lange vocaal moet bij verlenging van een woord altijd lang blijven. Let op: Om een lange klank bij verlenging van een woord lang te houden, moet je ervoor zorgen dat deze altijd in een open syllabe staat. Dat doe je door van de dubbele vocaal een enkele vocaal te maken. De consonant erachter moet dus enkel zijn.		kolen (ko-len) manen (ma-nen)

s → z	<i>voorbeeld:</i>	<i>uitzondering:</i>
Een woord dat eindigt op -s en daarvoor een lange vocaal , een tweeklank of een l, n, r, m heeft, krijgt bij verlenging altijd een z in plaats van een s .	kaas – kazen huis – huizen reis – reizen hals – halzen gans – ganzen laars – laarzen gems – gemzen	mens – mensen kans – kansen
f → v	<i>voorbeeld:</i>	<i>uitzondering:</i>
Een woord dat eindigt op -f en daarvoor een lange vocaal , een tweeklank of een l, r heeft, krijgt bij verlenging altijd een v in plaats van een f .	geloof – geloven brief – brieven zalf – zalven larf – larven	fotograaf – fotografen

3. Diminutief

Een diminutief eindigt in de singularis altijd op **-je**.

Een diminutief eindigt in de pluralis altijd op **-jes**.

Het definitief artikel van een diminutief is in de singularis altijd **het**.

Het definitief artikel van een diminutief is in de pluralis altijd **de**.

Enkele voorbeelden:

het boekje – **de** boekjes

het huisje – **de** huisjes

Een diminutief gebruik je om aan te geven dat iets

- klein is → *tafeltjes, een klein hartje, schoentjes*
- lief, mooi, leuk, gezellig of lekker is → *baby'tje, kindjes, rokje, tweetjes, hapje, biertje*

4. Substantieven na een getal

Na een getal staan de meeste substantieven in de pluralis

Twee mensen, twintig cursisten, honderd boeken

Een aantal substantieven staat niet in de pluralis na een getal dat hoger is dan 1.

- jaar, uur
*Ik werk hier nu 7 **jaar**.*
*De vergadering duurt 2 **uur**.*
Let op:
*Ik werk hier nu 7 **maanden**.*
*Ik werk hier nu 3 **dagen**.*
*Ik ben 4 **weken** op vakantie geweest.*
- euro, eurocent
*Het treinkaartje kost 21 **euro**.*
- kilo, pond, gram, ons, etc.
*De laptop weegt bijna 2 **kilo**.*
*Het papier weegt 80 **gram** per vel.*
- kilometer, meter, centimeter, etc.
*Ik moet elke dag 35 **kilometer** rijden.*

11 Negatie

negatie	niet	<i>Nee, ik kan niet op woensdag.</i>
negatie voor substantief	geen	<i>Nee, op woensdag heb ik geen tijd.</i>

12 Er

1. Er → hoeveelheid

‘Er’ verwijst naar een substantief in combinatie met een **hoeveelheid**.

Hoeveel tomaten wilt u?

*Ik wil **er** vier.* er = de tomaten

2. Er (daar) → plaats

‘Er’ en ‘daar’ verwijzen naar een **plaats**.

Ik woon in Amsterdam. Ik woon er al tien jaar. er = in Amsterdam

Ik woon in Amsterdam. Daar woon ik al tien jaar. daar = in Amsterdam

Als ‘daar’ verwijst naar een plaats, staat het vaak aan het begin van een zin.

Als ‘er’ verwijst naar een plaats, kan het nooit aan het begin van een zin staan.

‘Daar’ heeft nadruk, ‘er’ heeft geen nadruk.

3. Er → indefiniet subject

‘Er’ verwijst naar een indefiniet substantief in de zin.

Je kunt zien dat het substantief indefiniet is als:

- voor het substantief in de singularis **een** of **geen** staat.
Er is een garage bij het huis.
Er staat geen schuurtje bij het huis.
- voor het substantief in de pluralis **geen artikel** of **geen** staat.
Er zijn scholen in de buurt.
Er zijn geen winkels in de buurt.
- voor het substantief **een getal** staat.
Er zijn vier slaapkamers in het huis.
Er hangen drie schilderijen aan de muur

Het indefiniete substantief heeft de functie van subject.

4. Er → passivum

In passieve zinnen met een indefiniet subject, en in passieve zinnen zonder subject, gebruik je het woord **er** als (voorlopig) subject.

- zinnen met een **indefiniet subject singularis**
Er wordt een omleiding ingesteld.
Er werd een feest gegeven.
- zinnen met een **indefiniet subject pluralis**
Er worden bussen ingezet.
Er werden liedjes gezongen.
- zinnen **zonder subject**
Er wordt hard gewerkt.
Er werd veel gedanst.

5. Er → prepositie

Met **er + prepositie** verwijst je naar iets wat je al gezegd hebt.

- Erger jij je **aan** die harde muziek? ▲ Ja, ik erger me **eraan**.
- Leg jij de servetten **in** de kast? ▲ Ja, ik leg ze **erin**.

Zie voor woordvolgorde bij 6.7 (Hoofdzinnen met er + prepositie) op p. 22.

Let op:

- In plaats van **er + prepositie** kun je ook **daar/hier + prepositie** gebruiken. De zinnen krijgen dan meer nadruk.
Daar erger ik me **aan**.
- Als **er/daar/hier** direct voor de **prepositie** van het verbum staat, worden deze aan elkaar geschreven.
*Ik erger me **eraan**.*
***Daaraan** erger ik me.*
***Hieraan** erger ik me.*
- **Er + prepositie** kan nooit aan het begin van een zin staan.

13 Conjuncties

1. Tussen twee hoofdzinnen

En, maar, dus, want en of verbinden twee hoofdzinnen.

*Ze wil graag veel sporten **maar** ze heeft niet altijd veel tijd.*

*'s Avonds ben ik altijd moe **dus** ik ga niet te laat naar bed.*

2. Tussen een hoofdzin en een bijzin

Andere conjuncties verbinden een hoofdzin en een bijzin.

	conjunctie	voorbeelden
gevolg	zodat	<i>Ik ben ziek zodat ik niet kan werken.</i>
oorzaak	doordat	<i>Ik werd wakker, doordat de baby hard huilde.</i>
reden	omdat	<i>Ik ga vanavond uit eten omdat ik jarig ben.</i>
tegenstelling	hoewel	<i>Ik werk vandaag hoewel ik ziek ben.</i>
tijd	als nadat sinds toen voordat wanneer zodra zolang	<i>Ik ga naar huis als het vijf uur is.</i> <i>Hij heeft een keuze gemaakt nadat hij goed had nagedacht.</i> <i>Ik ben altijd moe sinds ik werk.</i> <i>Ik was kok toen ik in Spanje woonde.</i> <i>Ik kan niet naar huis voordat het werk klaar is.</i> <i>Ik weet nog niet wanneer ik kom.</i> <i>Zodra hij met de les begon, waren alle leerlingen stil.</i> <i>Ik zorg voor mijn kinderen zolang ik leef.</i>
verbindend	dat	<i>Hij zegt dat hij ziek is.</i>
vergelijking	alsof zoals	<i>Het lijkt wel alsof onze kinderen verschillende vaders hebben.</i> <i>Hij doet alsof hij alles weet.</i> <i>We hebben spaghetti gegeten, zoals we altijd doen in het weekend.</i>
verhouding	hoe ... hoe ... naarmate	<i>Hoe meer jij praat, hoe minder ik luister.</i> <i>Naarmate je ouder wordt, verandert je muzieksmaak.</i>
voorwaarde	als indien mits tenzij	<i>Helen geeft een feest, als ze voor haar examen slaagt.</i> <i>Je kunt alleen alcohol kopen, indien je 16 jaar of ouder bent.</i> <i>U kunt een pinpas aanvragen, mits u een paspoort meeneemt.</i> <i>Ik ga vanavond mee, tenzij ik ziek ben.</i>

Let op:

In een zin met **hoe ... hoe ...** staan twee comparatieven.

In een zin met **naarmate** staat altijd een comparatief.

In plaats van **alsof** wordt vaak *of* gezegd.

Na **toen** komt meestal een imperfectum.

Let op:

De zinnen kunnen zowel met de hoofdzin als met de bijzin beginnen. Let wel op dat er inversie plaatsvindt in de hoofdzin als je met een bijzin begint.

- eerst hoofdzin, dan bijzin
Ik ben ziek, zoals je kunt zien.
- eerst bijzin, dan hoofdzin
Zoals je kunt zien, ben ik ziek.

Zie ook bij 6.5 (Bijzin) op p. 22.

Let op:

want / omdat

Na 'want' volgt een hoofdzin, na 'omdat' volgt een bijzin:

	conjunctie	hoofdzin
Marieke ging die dag niet naar de cursus	want	zij voelde zich niet lekker.
	omdat	zij zich niet lekker voelde.

3. Of

Het woord **of** heeft verschillende functies:

- **Keuze**

substantief en substantief

hoofdzin + hoofdzin

vraagzin + vraagzin

- **Indirecte rede**

- **In plaats van *alsof***

*Wil je koffie **of** thee?*

*Ik ga met de auto **of** ik neem de fiets.*

*Ga je naar het feest **of** blijf je thuis?*

*Ik weet niet **of** ik in Nederland blijf wonen.*

*Het lijkt wel **of** iedereen moe is.*

14 Adverbium

Na een adverbium volgt een hoofdzin.

1. Toen

	betekenis	voorbeelden
toen als adverbium	vervolgens, daarna	<i>Eerst hebben we taart gegeten. Toen hebben we foto's van vroeger gekeken.</i> <i>Eerst keken we samen naar een film. Toen gingen we naar een kroeg.</i>
	in die tijd, op dat moment	<i>Hij studeerde toen in Leuven.</i> <i>Toen zat ik net op de middelbare school.</i> Let op! Als een zin met toen begint, krijg je inversie .
vergelijk: toen als conjunctie	op het moment dat in de tijd dat	<i>Toen ik wilde weggaan, kwam net mijn beste vriendin binnen.</i> <i>Toen ik zo oud was als jij hadden we nog geen kleuren-tv.</i>

2. Voortaan

betekenis	voorbeelden
vanaf nu, vanaf dit moment	<i>Ik wil niet meer zo veel werken. Voortaan doe ik het rustiger aan.</i> <i>De supermarkt is voortaan geopend tot 20.00 uur.</i>

3. Daarvoor en daarna

betekenis	voorbeelden
tijd, chronologie	<i>We gaan naar het museum. Daarvoor gaan we iets drinken.</i> <i>Hij heeft goed nagedacht. Daarna heeft hij een keuze gemaakt.</i>

4. Daarom en daardoor

betekenis	voorbeelden
reden	<i>De leraar is ziek. Daarom hebben de leerlingen vrij.</i>
oorzaak	<i>De baby huilde. Daardoor werd ik wakker.</i>

5. Heel

Het adverbium **heel** zegt iets over een adjectief.

Het adverbium **heel** betekent **erg** of **zeer**.

Adverbia zijn onveranderlijk dus in goed Nederlands moet je zeggen:

Ik heb een heel interessante vrouw ontmoet. → de vrouw

In de spreektaal hoor je echter ook:

Ik heb een hele interessante vrouw ontmoet. → de vrouw

Let op:

Als het substantief dat volgt een het-woord is, krijg je altijd **heel**. Dus:

Ik heb een heel interessant boek gelezen. → het boek

6. Pronominale adverbia

Pronominale adverbia zijn combinaties van adverbia van plaats (*daar, er, hier, waar*) of het relatief pronomen *wie* met een **prepositie**.

soort pronominaal adverbium	opbouw	betekenis	voorbeeldzin
interrogatief	waar + prepositie	over wat? / over welk?	<i>Waarover gaat het?</i> <i>Waar gaat het over?</i>
	prepositie + wie	over welke persoon?	<i>Over wie gaat het?</i>
relatief	waar + prepositie	voor wat / voor welk	<i>Woorden waarvoor je een artikel of een getal kunt zetten, heten substantieven.</i> <i>Substantieven zijn woorden waar je een artikel of een getal voor kunt zetten.</i>
	prepositie + wie	met welke persoon	<i>Het meisje met wie ik verkering heb, is vandaag jarig.</i>
personaal	er + prepositie	aan het / hem / ze	<i>Mijn burens draaien harde muziek. Ik erger me eraan. Ik erger me er al de hele avond aan.</i>
demonstratief	hier + prepositie	aan deze / aan dit	<i>Ik weiger hieraan mee te werken.</i> <i>Ik weiger hier verder nog aan mee te werken.</i>
		van die / van dat	<i>Kunt u daarvan een voorbeeld geven?</i> <i>Kunt u daar een voorbeeld van geven?</i>
	daar + prepositie	met die / met dat	<i>Wat bedoelt u daarmee?</i>

Daar, er, hier en **waar** verwijzen naar een substantief dat eerder genoemd is.

Interrogatieve, relatieve, personale en **demonstratieve pronominale adverbia** kun je zowel aan elkaar als los van elkaar schrijven. Zie ook bij 6.6 (Relatieve bijzin + prepositie) en 6.7 (Hoofdzinnen met er + prepositie) op p. 22.

De pronominale adverbia **hier** en **daar** hebben meer nadruk dan **er**.

Het pronominaal adverbium **er** kan nooit aan het begin van een zin staan.

7. Adverbium, prefix of prepositie

Sommige preposities komen ook voor als adverbium of als prefix van een separabel verbum. Soms is de betekenis hetzelfde, soms ook niet.

voorbeeldzin	functie	woordenboek
<i>Het brood is op.</i>	adverbium	op of zijn
<i>Ik schrijf de zin op.</i>	prefix van separabel verbum	opschrijven
<i>Ik leg het boek op de tafel.</i>	prepositie	op
<i>Ik geef antwoord op de vraag.</i>	prepositie (bij een verbum)	antwoord of geven
<i>Ik ben op zoek naar een hotel.</i>	prepositie (in woordgroep)	zoek

Let op:

- Sommige woorden komen in alle functies voor (adverbium, prepositie, prefix), zoals 'op'.
- Sommige woorden komen slechts in één of twee functies voor, zoals 'naar'.
- Een woord kan meer dan één keer voorkomen in dezelfde zin, in verschillende functies:
*Ik pas me snel **aan aan** andere gewoontes.* (zich aanpassen aan)

15 Structuur- en signaalwoorden

soort	woord	voorbeeld
conclusie	daarom	<i>Ik heb vannacht slecht geslapen, daarom ga ik vanavond vroeg naar bed.</i>
	dus hieruit blijkt	<i>Ik voel me niet lekker, dus ik ga niet naar het feest. De leerlingen waren erg druk. Hieruit blijkt dat ze moe zijn.</i>
opsomming	ten eerste ten tweede ten derde ten slotte aan de ene kant ... aan de andere kant ... bovendien daarnaast en niet alleen ..., maar ook ... ook	<i>Vandaag gaan we vier dingen doen: ten eerste de badkamer poetsen, ten tweede de bedden opmaken, ten derde de rommel opruimen en ten slotte de was doen.</i> <i>Aan de ene kant heb ik geen zin om naar het feest te gaan, aan de andere kant zijn de feestjes bij Joris altijd wel heel leuk. Bovendien heb ik deze week zo hard gewerkt dat ik wel een feestje verdiend heb. Hij is niet aardig. Daarnaast is hij nog brutaal ook. Ik heb honger en ik heb dorst. Ik heb niet alleen honger, maar ook dorst.</i>
	zowel ... als ...	<i>Ik heb de hele dag nog niet gegeten. Ook heb ik slecht geslapen vannacht. Ik heb zowel groente als fruit gekocht op de markt.</i>
samenvatting	al met al kortom	<i>We hebben vandaag een heleboel gedaan. We zijn naar de stad geweest, we hebben in het bos gewandeld en we hebben een film gezien. Al met al was het een gezellige dag. / Kortom, het was een gezellige dag.</i>
	samengevat	<i>Samengevat kunnen we concluderen dat de dag bijzonder geslaagd was.</i>
tegenstelling	daarentegen	<i>Ik heb vannacht slecht geslapen. Mijn man daarentegen heeft lekker liggen dromen.</i>
	echter integendeel maar toch	<i>We hebben goede resultaten behaald. Niet iedereen heeft echter even hard voor deze resultaten gewerkt. Integendeel, ik durf zelfs te beweren dat de dames harder hebben gewerkt dan de heren, maar ik kan me vergissen. Toch wil ik met al het personeel een borrel gaan drinken in de personeelskantine.</i>
uitleg	met andere woorden	<i>■ Ik vind niet dat jij goed functioneert binnen onze organisatie.</i>
	namelijk oftewel	<i>● Met andere woorden, je wilt me ontslaan? We hebben deze week twee dagen vrij, namelijk donderdag en vrijdag. Jij bent eigenlijk de enige die dit werk kan doen, oftewel, ik ga jou inroosteren.</i>
volgorde	eerst daarna dan vervolgens ten slotte	<i>Als ik 's morgens opsta, poets ik eerst mijn tanden, daarna ga ik douchen, dan kleeft ik me aan, vervolgens pak ik mijn tas in en ten slotte stap ik in de auto om naar mijn werk te gaan.</i>
voorbeeld	bijvoorbeeld	<i>Ik heb niet zoveel ervaring met de computer. Ik heb bijvoorbeeld nog nooit met Excel gewerkt.</i>
	neem (nou) zoals	<i>Wij hebben veel ervaren mensen in huis. Neem nou Peter de Vries of mensen zoals Hanneke Veere en Anouk van Dijk.</i>

16 Indirecte rede

Met de indirecte rede vertel je wat iemand heeft gezegd of heeft gedacht.

Je gebruikt de conjunctie **dat** om de indirecte rede aan te geven. Je vertelt aan iemand wat je zelf hebt gezegd of wat een andere persoon aan jou heeft verteld.

directe rede	indirecte rede
Ik ga in de zomer al naar Polen.	Ze zegt dat ze in de zomer al naar Polen gaat.
Ik kan dan een intensieve taalcursus Pools volgen.	Ze zegt dat ze dan een intensieve taalcursus Pools kan volgen.
De cursus zal acht weken duren.	Ze vertelt dat de cursus acht weken zal duren.
De cursus is gratis.	Ze zegt dat de cursus gratis is.

De conjunctie **dat** in de indirecte rede komt vaak voor in de volgende situaties:

verbum	conjunctie	voorbeeld
denken geloven hopen verwachten vinden weten willen zeggen	dat	<i>Hij denkt dat hij ziek is.</i> <i>Hij gelooft dat Nederlands een moeilijke taal is.</i> <i>Ik hoop dat hij gaat werken.</i> <i>Ik verwacht dat jij hard werkt.</i> <i>Ik vind dat jij te veel slaapt.</i> <i>Hij weet dat zij heel ziek is.</i> <i>Hij wil dat ik ga werken.</i> <i>Hij zegt dat hij ziek is.</i>

Let op:

Als in de hoofdzin verba staan zoals *denken*, *vinden*, *zeggen* en *weten*, en als je over het verleden spreekt, dan staan die verba vaak in het **imperfectum** (en niet in het perfectum).

*Ik **dacht** dat ik aan de beurt was.*

*Hij **zei** dat hij ging verhuizen.*

De conjunctie **of** in de indirecte rede komt vaak voor in de volgende situaties:

verbum	conjunctie	voorbeeld
twijfelen vragen zich afvragen	of	<i>Zij twijfelt of ze naar school zal gaan.</i> <i>Hij vraagt of je meegaat naar het feest.</i> <i>Hij vraagt zich af of hij de goede keuze heeft gemaakt.</i>

17 Indirecte vraagzinnen

Een indirecte vraagzin bestaat uit een **hoofdzin** of **vraagzin** + een **bijzin**.

Er zijn twee soorten indirecte vraagzinnen:

1. De bijzin begint met een **interrogatief pronomen**.
2. De bijzin begint met de conjunctie **of**.

soort zin	conjunctie	voorbeeld
hoofdzin	met interrogatief pronomen	<i>Ik vraag me af <u>hoe laat</u> de laatste bus gaat.</i>
vraagzin	met interrogatief pronomen	<i>Kunt u me zeggen <u>hoe laat</u> de laatste bus gaat?</i>
hoofdzin	met conjunctie of	<i>Hij vraagt <u>of</u> Miranda ook komt.</i>
vraagzin	met conjunctie of	<i>Zou hij vragen <u>of</u> Miranda ook komt?</i>

Let op!

- Als je begint met een **hoofdzin**, zet je een **punt** (.) aan het einde van de zin.
Ik weet niet waar de uitgang is.
- Als je begint met een **vraagzin**, zet je een **vraagteken** (?) aan het einde van de zin.
Weet u waar de uitgang is?